

Korošec.

Gospodarski in političen list za koroške Slovence.

Izhaja vsak petek
v Kranju.

Velja za celo leto 4 K in se plačuje naročnina in inserati naprej. Vsi rokopisi, pisma in druge pošiljke naj se pošiljajo na uredništvo in upravništvo »Korošca« v Celovcu. Rokopisi se ne vračajo. Za oglase se plačuje za enostopno peti vrsto za enkrat 12 v, za dvakrat 18 v, za trikrat 24 v, za večkrat po dogovoru.

Posamezne številke
stanejo 10 vln.

Štev. 9.

V Celovcu, v petek, dne 17. januarja 1908.

Leto I.

Zopet povišanje plač oficirjem! Milijone vojaštvu, za kmetijstvo pa par revnih tisoč!

Ubogim davkoplačevalcem na Avstrijskem grozi zopet novo breme. Zopet hočejo zvišati prav izdatno plačo oficirjem, ne glede na to, ali avstrijske finančne razmere to zvišanje prenesejo! Vlada seveda greši na to, da so naše finančne razmere sedaj precej urejene, in ima radi tega vsako leto nove vojaške zahteve. Vse za militarizem, je njeno geslo! In vsako leto skoraj se poviša vojaški proračun, se povišajo tisti milijoni, ki so namenjeni vojaštvu.

Celo stvar je vlada prav skrbno pripravila. Že meseca novembra lanskega leta se je začelo to delo. Takrat se vlada še povedati ni upala, da hoče zvišati oficirjem plače. Vršila so se samo tajna posvetovanja s posameznimi strankami. Vlada se namreč ni upala javno nastopiti, ker so Ogrri odločno izjavili, da ne privolijo v povišanje oficirskih plač. Ogrri so tudi še dandanes tega mnenja in grozijo avstrijski vladi, da tega nikdar ne bodo pripustili.

Vsled tega se je mislilo, da je ta zadeva pokopana. Sedaj se pa govori, da bodo krščanski socialci, s katerimi se je brzkone vlada dogovorila, spravili to zadevo v razpravljanje in da bodo ti poslanci predlagali zvišanje.

Proti temu namenu se mora vse ljudstvo odločno upreti! Pomisliti je treba, da se je oficirjem itak pred nedavnim časom povišala plača in da sedaj ne more to iti naprej! Zagovorniki te zahteve trobijo v svet, da so oficirji tako revni, da je to sramota za državo.

Zato pa le pogledimo enkrat to revščino malo bližje. Največ se govori o kadetih-oficirskih namestnikih, češ, to so največji reveži. Kadet je mladenič v starosti 17 do 21 let. 90 odstotkov vseh kadetov je absolviralo nekaj razredov kake srednje šole navadno z dvomljivim uspehom, potem pa so šli v kadetne šole, kjer so bili vzgojeni na javne stroške za vojaški stan. Tak kadet dobiva plačo za hrano, stanovanje in obleko, kakor vsak narednik (Feldwebel) in povrh še mesečno 45 K. Mladenič je z vsem preskrbljen in ima povrh še 45 kron za zabavo. Komu se pa v tej starosti tako dobro godi? Kdor se posveti študijam, mora v teh letih še stradati, kdor pa se je posvetil uradniškemu stanu ali dela v kaki pisarni, ta navadno še polovico tega ne zasluži, kakor vsak kadet. Jurist je v starosti 25 let brezplačni avskultant ali praktikant, zdravnik se mora pehati v bolnici zastonj ali za par grošev, medtem ko se kadet že imenitno postavlja.

V starosti 20 do 21 let postane iz kadeta lajtnant. Brez kakih službenih, manevrskih in drugih doklad dobiva lajtnant navadno 2600 K ali 1300 gld. Gaže same je sicer le 1680 K ali na kak način kdo dobiva plačo, je pač vse jedno. Res je, da dobiva vsak lajtnant 2600 K. To je plača, ki je nima noben študiran človek v tej starosti, kaj še kdo drugi.

Čez nekaj let postane lajtnant nadporočnik. Ta dobiva okroglo 3000 K plače, torej vsoto, s katero se že prav lepo izhaja, če zna z denarjem le količkaj ravnati. Stotnik II. vrste ima že kakih 3600 K plače, stotnik I. vrste pa nad 4000 K.

Major je že velik gospod. Ko postane stotnik major, se mu zvišajo dohodki kar za 1500 K,

polkovnik pa dobiva že okroglo 10.000 K na leto. O generalih niti govoriti nočemo.

Te številke pričajo, da so oficirji za svoje delo več kot primerno, naravnost dobro plačani in če bi se že zvišale plače, bi se smele kvečjemu zvišati starejšim nadporočnikom in stotnikom, ki ne morejo avanzirati. Vsako drugo zvišanje bi bilo brezvestno.

Pomisliti se mora tudi, da njih delo ni ravnotako bogve kako težavno. Navadno imajo vedno le dopoldne opravka, popoldne pa so skoraj popolnoma prosti. Tudi za študiranje niso porabili skoraj nobenega denarja, medtem ko gre včasih cela kmetija za kakega zdravnika ali jurista in ti so stari že okoli 28 do 30 let, predno pridejo do kake plače.

Sploh bi bil že enkrat čas, da se govori o ljudski želji za dveletno vojaško službovanje! O tem se menda govori samo na shodih pred volitvami, v državnem zboru pa se taki govori prav radi pozabijo. Ako bomo imeli dveletno službovanje, bo gotovo tudi manj oficirjev in potem bomo šele govorili o povišanju plač! Če bi bila ta zahteva vojaške uprave vsaj edina; toda že mnogokrat smo povedali, da so tudi v drugem oziru vojaške zahteve letos večje! Samo za marino se zahteva letos za 11 $\frac{1}{2}$ miliona kron več! Na tak način moramo reči, da je žrelo vojaštva nenasitno in da tako ne more iti dalje! Mi mislimo, da ima država proti ljudstvu v prvi vrsti vse druge dolžnosti! Koliko je pri nas še krajev, v katerih ni šol, ali kjer so take šolske razmere, da otroci in napredek grozno trpijo. Tukaj, avstrijska, država pokaži, kaj premoreš in odvzemi vendarenkrat de-

PODLISTEK.

Pod humberškim grofom.

Zgodovinska povest iz prejšnjih stoletij. (Dalje.)

„Oprostite“ — pravi Checoni zbranim gospodom — „da sem popolnoma pozabil na naš sestanek, veste, italijanski pevec Fantini — moj rojak“ —

„Že vemo, — da poje danes na novem trgu Fantini“ — ga prekinejo drugi gospodje — „vendar pa Vas menda ni vlekel pred oder samo Fantini!“

„I, kdo pa še“ — vpraša navidez začudeno Checoni — „saj veste“ . . .

„Da imate vi rajši pevke, to vemo in da je s Fantinijem tudi lepa italijanska pevka, to ste pa menda Vi tudi že zbarali! Ali mar ne?“

„To nas nič ne briga“ — povzame drugi besedo — „saj veste, zakaj da smo se zbrali, meni se tudi mudi.“

„Kar denar sem, potem račun in gremo“ — pravi tretji,

„Denar mi boste dali Vi“ — pravi prvi govornik — „jaz Vam pa račun in nič več drugega! Capito?“

„Oho, to ne gre! Mi zahtevamo bolj natančen račun kot zadnjič; prihodnjič pa pojte Vi na cesto“ — vpili so sedaj vsi križem, kar udari eden s krepko gorjačo ob mizo. Vse je utihnilo! Mož, ki je sedaj govoril, je bil orjaške postave, čeravno ne posebno fino meščansko oblečen, vendar pa se je videlo, da je nekak glavar ali predsednik te družbe. „Kakor veste“ — je govoril s prisiljeno tihim glasom — „je bila zadnja kupčija precej nevarna. Izgubili smo enega tovariša, ki je umrl v špitalu, in imeli smo z njim precejšne težave. Nesli smo ga težko ranjenega po noči v bližino Vetrinjskega predmestja in poslali čez nekaj časa Vetrinjskega Jozeja mimo, ki je potem mestno stražo alarmiral.“

„Da, da,“ — se oglasi tisti, kateri je prej hotel imeti denar in račun — „in dobro je bilo, da sem tisto noč bil prej poklican na magistrat, kakor mestni sodnik; mestna straža je namreč prignala Jozeja na magistrat in trdili so, da je mogoče Jozej storilec.“

Jaz sem ga hitro spustil in javil potem sodniku, da so pripeljali znanega vetrinjskega norca, ki pa je očitno nedežen. Sodnik je verjel, samo radi ranjenca, katerega smo pripeljali v špital, so se vršile razne preiskave; zaslišal sem seveda

kakor po navadi jaz in že gledal, da nobeden nič ni vedel.“

„Že vemo,“ — nadaljuje prvi — „stvar se je toraj v mestu dobro iztekla; samo na humberškem gradu preiskav ni bilo ne konca ne kraja in tudi tam so ubogega norčka precej pestili. No, to pa jim še posebej povrnem, tem Dietrichsteinom.“

„Kaj pa ljudstvo?“ vpraša en poslušalec.

„Kmetje se boje tega tulenja, Jozej vedno prav dobro naredi, in pa črnega Jurja! Samo eden je izdal Jozeja — ko je drugi dan odstranjeval razne nevarne reči na Čercah, ki bi nas bile znale izdati . . .“

„In, saj res“ — se obrne proti enemu izmed zbranih — „Vi bi tudi lahko svojo lasuljo (peruko) prihodnjič doma pustili in krinko malo boljše pritrdili; prepričan sem, da nas boste s svojo neprevidnostjo še enkrat izdali!“

„Ah kaj“ — se odreže nagovorjeni — „jaz pa tudi ne grem več zraven, če imamo opraviti s takimi kmetskimi ravsumi; komaj sem se tistega hlapca ubranil toliko, da sem mu zasadi štilet v prsi. — Sploh je bilo to vse napačno prirejeno!“

„Tiho“ — ga prekine prvi, v katerem so bralci gotovo že spoznali črnega Jurja — „kdo pa je

Naročajte pravi domači koroški list „Korošec“!

želam in občinam težko breme pri zidanju šol!

Znano je, kako zadolženo je kmetijstvo, in da so ti dolgovi tudi velik vzrok za nezno draginjo. Tudi v tem oziru bi bilo treba, da država najprej pomaga! Ravnotako slabo se godi marsikateremu obrtniškem ali delavskemu stanu! Tudi tukaj so nekatere razmera še neurejene in kličejo na pomoč! Zato pa opozarjamo naše poslance, naj si dobro premislijo, predno glasujejo za nove vojaške zahteve! Ljudstvo bo postavilo vsakega poslanca na odgovor! Pravi ljudski poslanec ne sme biti niti v tistem klubu, kateri sklone glasovati za te vojaške potrebe!

Mi pa pravimo: Radi damo cesarju, kar je cesarjevega; toda dajte tudi ljudstvu, kar je ljudskega!

Planinske paše v nevarnosti.

V.

Nekoliko zgodovine.

Dalje.

Postava iz leta 1849, ki jo je izdal naš cesar, je pravzaprav le izpolnila slavno postavo iz leta 1848 ter le določila, kako je izvršiti osvoboditev kmetov ter razbremeniti kmečka posestva, oziroma odkazati zemljišča kmetom v last.

Kakor znano, so imeli kmetje najrazličnejša bremena, dati so morali pridelke in denar. Najnujnejše breme pa je bil robot kajžlarjev (Häusler). Mesto robota pa so nekateri dajali gotovo svoto denarja (takozvani „Robotgeld“). S postavo iz leta 1848 je bil ta robot kakor tudi „robotni davek“ brezpogojno in za vedno odpravljen. Za to niso dobili graščaki nobene odškodnine. Za druge dajatve pa je določila postava iz l. 1849 gotovo mero in gotova načela, po katerih so se imela ta bremena odkupiti. Izrecno omenja ta postava tudi kmečke servitutne pravice, gozdne in pašne na gosposkih gruntih ter določa, da imajo ostati v veljavi in nedotaknjene, dokler jih posebna postava ne uredi.

Kmet je postal torej vsled znamenitih cesarskih patentov iz leta 1848 in 1849 svoboden lastnik svoje zemlje, katero je imel do tedaj v posesti le kot nesamostojen podložnik graščakov. Od leta 1848 naprej je ves kmečki stan tudi pred postavo prišel do enakopravnosti z drugimi stanovalci, kratka: kmet velja šele od tedaj kot pravoveljavni član človeške družbe; zanj se začne šele od tukaj naprej nova doba, „novi vek“. V zgodovini štejejo novo dobo za človeštvo od odkritja Amerike po Kristofu Kolumbu od leta 1492 naprej, za našega kmeta se pa začne novi vek pravzaprav šele z l. 1848. V zgodovini imenujemo dobo pred odkritjem Amerike „srednji vek“, za kmečki stan pa lahko rečemo, da so trajale srednjeveške raz-

kriv, kakor Vi meščani, ki se vedno bojite, udeležiti se vseh sestankov, ki vedno silite stran, in ki nikdar nimate časa!

„Mi smo pa vendar v največji nevarnosti,“ — se oglasi znani nam brusač — „če bi ne imeli mene in drugih vplivnih mož.“

„Kakor na primer mene“ — ga prekine pisar — „potem bi se lahke potikali kje drugod in tudi stanovali v brlogih gosposvetske gore.“

„Res je“ — pritrди črni Jurij — „toda mi žrtvujemo navadno svoje življenje dvakrat: pri napadih in pa, če nas zasačijo. Vi, mestni škrici, se znate že izviti tudi potem, ko mi že visimo. Sicer pa bomo o tem še govorili, sedaj nadaljujem poročilo. Denarja pri tej kupčiji — ni bilo mnogo; kar ga je po vseh izdatkih ostalo . . .“

V tem vzdigne nekdo pri nekkih vratih kladvo; zborovalci planejo po koncu. Videti je bilo, da so na to pripravljani. Naenkrat sta stala dva izmed njih drug proti drugemu z rapirjem v roki, kakor bi se vadila v borenju. Drugi pa so stali z istim orožjem ob strani. Hišni gospodar, ki ves čas ni imel krinke, je šel vun.

Nadaljevanje sledi.

mere prav do leta 1848. Skozi ves srednji vek do tega leta namreč se vleče velika kričeča resnica: neodvisnost kmeta kot podložnika in sužnja velikih posestnikov, graščakov, grofov, baronov in drugih plemenitašev.

Seveda so prišli kmetje tudi pred letom 1848. do večje ali manjše prostosti in veljave, nekateri celo do popolne svobode. Tudi so se razmere, osebne in premoženjske, tekom srednjega veka in tekom novejših dobe vedno izboljševale; toda, kakor rečeno, le nekateri kmetje so bili tako srečni, da so se iztrgali iz sužnosti, bili so to izvoljenci. Velika večina pa je zdihovala slejko-prej pod graščinskim jarmom.

Eno pa lahko opazujemo skozi vso dobo do novejših dobe, da tudi tisti kmetje, ki so pridobivali v prejšnji dobi vsled posebnih postav, ki smo jih v prejšnjih poglavjih omenili — lastninsko pravico na svojih domovih, poljih in travnikih, — skozi ves ta čas niso imeli svojih gozdov. Gozd je ostal ves ta čas skoro izključna lastnina graščakov, gozd je bil takozvana privilegirana posest in last gospode. Dalje sledi.

Dopisi.

Koroška.

Dobrlavas. Kakor se govori, je gospod sodni adjunkt Kessler nevarno obolet. Upamo, da bo kmalu premagal bolezen in kmalu spet ozdravel.

Prevalje. Dne 9. t. m., je prinesla Meža v pralnico za premog truplo utopljenca moškega spola v srednjih letih. Po zdravnikovem izreku je moralo truplo ležeti že en teden v vodi, vsled česar se da sklepati, da je prinesla Meža utopljenca najbrže iz Možice ali Črne. Do danes, 14. t. m., še ni bilo mogoče dognati imena in drugih posebnosti nesrečnika.

Žitara vas. (Nenavadna lovska sreča.) Pred kratkim je ustrelil tukaj v Ženeku blizu grada oskrbnik kneza Rosenberga nenavadno lepega in velikega orla s šroti. Z razpetimi habami je meril 2 metra in 40 centimetrov, dolg pa je bil 89 centimetrov. Takega orla tudi pri nas že dolgo ni bilo videti.

Podravlje. (Važna narodna pridobitev.) Pred par dnevi so se vršile v veliki občini Vernberg, ležeči na skrajni jezikovni meji, občinske volitve. Dolgih trideset let je županoval tukaj znani Oraš. Nemštvo mu je bilo vse, za koristi svoje občine pa se ni mnogo brigal. Že pri zadnji občinski volitvi je slovenska stranka nastopila jako močato; sedaj pa so dobili Slovenci izmed 18 odborniških mest enajst, in vsi enajsteri so vrli narodnjaki. Slava zavednim volilcem!

Ukve. V nedeljo, 5. t. m. so tukaj zborovali delavci. Govornik Schatzmayer iz Beljaka je govoril o parlamentarnem položaju ter napadel meščanske državne poslance zaradi njihovega stališča pri debati o nujnih predlogih zoper podražanje živil. Pri nas v Kanalski dolini splošno odobrujemo stališče socijalističnih poslancev v tej zadevi, saj nikjer ne občutijo draginjo tako, kakor pri nas. Zborovanje je bilo izvrstno obiskano. Slovenski delavec.

Glinje. Članom in prijateljem čitalnice naznanjamo, da bo društveni tajnik začel izposojevati knjige v nedeljo, dne 26. t. m., od 9. do 12. ure dopoldne v čitalnici pri Cinglcu na Trati pri Glinjah. Od tedaj naprej se bodo izposojevale čitalnične knjige vsako drugo nedeljo od 9. do 11. ure dopoldne. Prosimo ude in prijatelje branja, da se ravnajo zaradi društvenega reda po tem predpisu in da pridejo v velikem številu v čitalnico po knjige in časopise. Odbor je v seji z dne 6. t. m. naročil največje leposlovne in najvažnejše politične liste, ki bodo vsakemu v čitalnici na razpolago. Pridite torej in berite! V izobrazbi je moč! Le tisti, ki je izobražen, bo razumel dandanašnje socijalne razmere. Po izobrazbi cenimo dandanes vsakega človeka in vsak narod. Le izobražen človek more postati v politiki vpliven in merodajen, le izobražen človek ve, kaj se godi z njim in okoli njega, kje so njegovi prijatelji,

kje njegovi nasprotniki. Zato vam svetujemo: berite, berite in zopet berite!

Št. Jakob ob cesti pri Celovcu. V nedeljo, 12. t. m., je bilo tukaj dobro obiskano zborovanje, na katerem je poročal državni poslanec Lukas kot poslanec celovške okolice. Govoril je o delovanju državnega zbora ter se zaganjal v tiste poslance, ki ne podpirajo socijalno-demokratskih predlogov zoper podražanje živil. Poslušalci so z velikim zanimanjem in odobravanjem sledili govorniku.

Črna. Dne 11. februarja je otvoril g. Krulec, gostilničar, svojo novo plesno dvorano, ki jo je jako prostorno sezidal in ki je bila prav okusno okinčana. Razsvetljava je bila jako ugodna. In so se vsi ljudje čudili, da jo je g. Krulec tako dobro pogodil. Za jedila in pijačo je gostilničarka prav dobro poskrbela, za kar ji gre vsa čast! Svirala je občeznana godba na lok, ki si je bila izbrala izvrstne komade v svojem sporedu (programu), posebno zradostili so deklice in fante imenitni valčki, tako da so se vrteli veseli parčki do zjutraj. Dasiravno nekateri ljudje zavidajo g. Krulca zavoljo njegove marljivosti, je bila veselica precej dobro obiskana. Z veseljem so se vračali ljudje domu z namenom, da se kmalu zopet zberejo in sicer na rudarski veselici v nedeljo in na venčku, ki ga bo priredila požarna bramba meseca februarja. Želeti bi bilo, da se priredi kmalu kaka narodna veselica s tamburaši, za katero bi dal g. Krulec rad svoje prostore na razpolago. Taka veselica bi bila za nas Črnjane živo potrebna, da se vzbudimo iz dolgega narodnega spanja.

Prevalje. Splošno se govori dandanes, kamor prideš, o nezno draginji, povsodi se govori o predlogih zoper to draginjo, katere so stavili v prvi vrsti socijalisti v državnem zboru. Socijalisti pridobivajo vsled odločnega nastopa glede tega vprašanja vedno več simpatij med ljudstvom, posebno pri nas. Hočem Vam pa danes tudi sicer o kričečih razmerah, ki vladajo pri nas, poročati. Pri nas v Prevaljah se je zahtevalo ob praznikih 1 K 36 h za eno kilo gojevega mesa, v sosednjem Guštanju pa samo 1 K 20 h. To je naravnost v nebo vpijoče, ako se premisli, da je Guštanj dobre pol ure od nas proč. Ali bi ne bilo dobro, da bi kaka oblast tukaj posegla vmes in napravila kak tarif in s tem obenem konec grdemu oderuštva. Znano je, da so cene pri živini hudo padle, cena pri mesu pa skoro nič. Zdaj nam naj še mleko podražijo!? In res še sliši, da se bo tudi mleko podražilo! Kaj bodo potem počeli ubogi „werkspensionisti“ prevaljski! Največji škandal pa je, da se je povišala cena premoga pri rudniku grofa Henkla za 20 vinarjev pri metrskem centu, da se je podražil kruh in da so pri tem žemlje vedno manjše. Kdaj bo konec tej draginji? Ljudstvo tukaj izgublja zaupanje proti zastopnikom v državnem zboru, ako se v kratkem razmere ne predrušajo. Ljudstvo z veseljem opazuje, da se tudi „Korošec“ poteguje za zboljšanje kmetijskih in obenem delavskih razmer. Saj kmet od visokih mešarskih cen dandanes nima nič; njemu živino vedno slabše plačujejo.

Št. Lipš ob Krki. (Neka posebna vrsta domačih zdravil.) Na Štefanovo je popival hlapec V. v Štrajharjevi gostilni žganje do poznega večera, tako da se ga je do dobra nasrkal. Končno je potrpežljivi gostilničar vendar terjal denar — a v praznih žepih ni bilo ne cvenka, ne žvenka. Čudno! žejen pa je bil ta človek še vedno. Zaradi tega je prosjačil pri drugih gostih, kateri so mu iz usmiljenja do žejnega grla in iz ljubezni do svojega bližnjega kupili tako zaželjeno pivo in žganje. Pijanček je vse to izpil naenkrat! Vpliv pogubnega alkohola pa se je kmalu pokazal. Na mah se zgrudi na tla ter začne izdihavati nek sopar. Navzoči se silno prestrašijo. Spomnijo pa se hitro nekega znanega domačega zdravila. Vlijejo mu v grlo človeško vodo. Postajalo pa mu je vendar vedno huje; naposled so nesrečneža prepeljali brezzavestnega v bolnišnico. Ta pripomoček pa utegne imeti za izvršujoče še neprijetne posledice, kajti po orožnikih je bil omenjeni slučaj prijavljen sodniji.

Beljak. (Semenj.) Prvi pondeljek po prazniku sv. Treh kraljev je pri nas semenj, in sicer največji semenj celega leta. Tu vidiš vse naprodaj, kakor v kakem bazaru velikega mesta. Razun kranjskih prešičev, ki jih letos ni bilo preveliko, opaziš raznovrstno robo, ki jo hvali in prodaja žid; zlasti zagledaš izključljivo kranjsko-slovensko obrt. Čudno je le, da zamorejo slovenski Kranjci in slovenske Kranjice toliko prodati, ker le slovenski govore. Pri nas na Koroškem je pa vse povsod najprej nemško in zopet nemško — potem šele — obrt.

Vernberg pri Beljaku. (Prva slov. z maga.) Od druge strani smo prejeli o tem sledeči dopis: Trideset let so se Slovenci vojskovali, da bi si priborili občino Vernberg, katera leži na skrajni slovenski meji in v kateri gospodarji znani odpadnik Oraš. In ko so prišle občinske volitve, so se Slovenci potrudili, da bi vzeli to važno postojanko, a zmirom so propadli. Včasih se še volitve niso vdeležili, vedeč, da je itak vsak poskus zopet zastoj. Letos so se zopet vzdignili, delali, navduševali, budili, govorili, kar so mogli. Naši voditelji so zbrali ob določenem trenutku svoje čete, jih peljali na volišče, medtem ko so doma žene-Slovenke molile za srečen izid. Po krutem boju, ki je trajal samo v tretjem razredu čez 6 ur, smo zmagali. Slovenci imajo 11 zanesljivih mož in nasprotniki le 7 mož. Nepopisno veselje je zavladovalo med volilci in vsej občini. Stare žene in stari možje, ko so zaslišali to veselo novico, bili so do solz ganjeni. Pokazali so pa kmetje-volilci, kaj premore edinost, sloga in neumorno budenje in delovanje. Lahko so ti naši vrli junaki v ponos in vzgled vrlemu slovenskemu Gorotanu.

Bodimo tudi zanaprej eno srce, držimo zmiraj oči odprte, dramimo še zaspane brate, razširjamo ljubezen do naroda in domovine, in tako ni dvoma, prišli bodo za nas boljši časi, mi postanemo popolnoma gospodarji v lastni hiši in ne bomo več na svoji zemlji tujci. Nadejajmo se teh srečnih časov in zakličimo: Živeli, vsi vrli možje, še bolj slovenske žene, ki so svoje može zmirom navduševale za boj. Živela bratovska sloga!

Kmet-rodoljub.

Jezerko. Hotelska družba „Triglav“ name-rava kupiti gostilno g. Murija na Jezerskem. V to svrhu je pismeno poprašal semkaj g. državni poslanec Hribar, a g. Muri svoje gostilne menda za enkrat še ne proda.

Borovlje. Naš župan in puškar Ogris bo spravil vse svoje zunanje delavce v svojo in Antoničevo delavnico. Pobral bo tudi druge najboljše delavce in jih potegnil s tem čisto náse. Mož je prepričan, da je dobro delo za liferanta najboljša reklama in to prepričanje naj bi imeli vsi liferanti, ki hočejo napredovati. Delavec mora sprejeti za delo pošteno plačo, potlej pa bo naredil s skrbjo in veseljem dobro delo, katero je za liferanta med lovci in prijatelji orožja najboljšo priporočilo. Delavec, ki težko dela od jutra do mraka, mora vendar zaslužiti toliko, da kot enakovreden ud človeške družbe z družino vred lahko živi pošteno. Borovski liferanti so vendar vsi napredni, napredno mišljenje bi pa morali pokazati tudi v ravnanju z delavci. Delavec, ki mora kupovati vse življenske potrebščine, je dandanašnji tako dovolj tepen. Draginja je dan za dnevom hujša, plača za delo pa zmirom nižja. Ves zaslužek znoši delavec v prodajalnici in mesnici. Posebno mesarji si pri tem polnijo svoje „haržate“. Cena mesa se pri nas dosedaj še ni znižala. Če bi bila goveja živina še polovično ceneja, bi naši mesarji tudi tedaj ne hoteli znižati cene mesa. Sicer sme po § 51. novega obrtnega zakona c. kr. okrajno glavarstvo diktirati v takih slučajih ceno mesa. To pa se pri nas v Borovljah menda ne bo izlepa zgodilo. Borovska občina se proti tem oderuhom ne bo pritožila, ker sedi v občinskem odboru tudi več mesarjev. Če je pa mesarjem v drugih krajih, kakor n. pr. v Guštanju, mogoče shajati pri nižjih cenah mesa, bo to mogoče tudi borovskim mesarjem. V našem industrijalnem kraju se konsumira veliko mesa, in velika množina prodanega mesa prinese tudi

pri nizkih cenah velik dobiček. Zato pa apeliramo na poštenost borovskih mesarjev, da svojevoljno znižajo pri sedanji nizki ceni živine ceno mesa! Kmetje in delavci, ki smo kakor mesarji iz krvi in mesa, tudi radi zavživamo govejo juho in goveje meso. Zato nas pa ne odirajte in izsesavajte več! Vsaka stvar ima svojo mejo!

Slovenci, ne zabite družbe SV. CIRILA IN METODA!

Narodne zadeve.

Pred državnim sodiščem na Dunaju je bila dne 14. januarja obravnava občine Sele nad Borovljami proti deželnemu odboru koroškemu radi kršenja postavnih pravic. Deželni odbor koroški je namreč neko slovensko vlogo občini vrnil in zahteval od občine, da naj piše nemško. Zastopnik deželnega odbora je izjavil pri obravnavi, da deželni odbor pravzaprav sploh ni storil nobenega sklepa in da je že radi tega treba pritožbo zavreči. Predsednik državnega sodišča pa ga je na to vprašal — zakaj da je deželni odbor vrnil vlogo nerešeno nazaj in kdo je to odredil. Zastopnik deželnega odbora pa se je na to izgovarjal, da je to storila pisarna brez posebnega sklepa. Razsodba se bo razglasila menda že 16. januarja in bomo o tem še poročali.

Od družbe sv. Cirila in Metoda. Znano je, da je na zadnji skupščini družbe sv. Cirila in Metoda na Bohinjski Bistrici bil voljen odbor, ki kranjskem klerikalcem ni bil po volji. Izvoljeni so bili namreč tudi taki gospodje, ki dr. Šusteršiču in „Slovenu“ niso bili po volji. Od tistega časa pa je tudi „Mir“ naenkrat začel pisati ne samo proti odboru — ampak proti celi družbi. Proti odboru samemu — v katerem je seveda tudi mil. gospod prošt Einspieler — pač ni mogel mnogo povedati, ker so v odboru znani delavni rodoljubi, katerim se samo to predbaciva, da niso klerikalci. Pač pa je pisal proti družbi sami, ki je bila koroškimi Slovencem dosedaj zvesta prijateljica in kateri se imamo vendar mnogo zahvaliti.

Zato je odbor družbe sv. Cirila in Metoda v svoji seji dne 27. decembra 1907 sklenil, naprositi katoliško politično in gospodarsko društvo na Koroškem, naj upliva vendar na „Mir“, da prenela z napadi na društvo; družba bi v slučaju, da se jo napada naprej in da za to ne dobi nobenih prispevkov s Koroškega, morala ustaviti svoje delovanje na Koroškem. — Mi pa prosimo, naj draga nam družba Korošcem ne zameri tega, kar piše „Mir“, in naj nas naprej podpira. Nemški drntvi „Südmark“ in nemški „Schulverein“ delujeta s vso močjo, da ponemčijo Slovence na Koroškem, in žalibog moramo priznati, da se jim je to v mnogih krajih že posrečilo. Toda Nemci niso samo bolj požrtvovalni kot marsikateri Slovenec, oni tudi ne gledajo tako na to, kakega političnega prepričanja da je kak odbornik v teh društvih. Da je le strasten Nemec, to jim zadostuje. Ali je potem rododoljub Jud ali Slovan, krščan ali nekrščan, jim je zdaj že vseeno. Tudi klerikalni Nemci se hvalijo, da podpirajo Südmark in nemški „Schulverein“, ki vendar nista klerikalna.

Samo pri nas Slovencih hočejo nekateri gospodje razdreti in uničiti vsako, še tako narodno društvo, ako kak odbornik ni slepo udan stranki g. dr. Šusteršiča.

„Nemški Schulverein“ je v 25 letih svojega delovanja ponemčil na jezikovnih mejah slovenskih v 46 šolah 68.970 otrok.

Südmarka pa je nakupila dosedaj samo slovenske zemlje že več kot 300 oralov ter naselila nemške kmete. Tako delajo Nemci; pri nas pa se hoče ubiti edino šolsko družbo, ki more proti takemu ponemčevanju kaj storiti.

Uredništvo „Mira“ je prevzel, kakor se nam poroča od prav zanesljive strani, kaplan g. Smodej.

Gospodarska vprašanja.

Tržne cene

v četrtek, dne 16. januarja 1908 v Celovcu.

		K r o n e
Pšenica	birn	14.60
Rž	„	13.20
Oves	„	6.—
Koruzna	„	9.60
Ajda	„	9.—
Pšeno	škafec	3.80
Fižol	kila	18 do 24 vin.
Špeh	kila	1.60 „ 1.64
Meso (svinjsko)	„	1.50 „ 1.60
Seno	100 kil	7.— do 7.60
Slama	100 „	5.60

Za sodarje v Šmarjeti in okolici.

Velika firma, ki potrebuje na leto mnogo majših sodov, se je obrnila do nas, naj ji povemo zanesljive izdelovalce sodov. Mi se obračamo tem potom na naše sodarje s pozivom, da cene in imena pošljejo na upravništvo, da jih naznamo tej firmi. Upravništvo „Korošca“.

Smrkavost pri konjih.

Zadnji čas se sliši vsak hip o smrkavosti konj, ki je spravila v nesrečo tega ali onega posestnika.

Smrkavost je kuga, ki bi jo glede nevarnosti nekako primerjali s kolero. Loti se kopitarjev — najraje oslov — a prime se tudi psov in ljudij. Konj vedno naleze smrkavost od drugega. V največji nevarnosti so oni, ki žive v enem hlevu. Kal smrkavosti, ki jo izločujejo bolni navadno s smrkajem in pljučnimi izmečki, včasih pa tudi s slino, vodo in blatom, pride kaj lahko v škafo, iz katerega pije zdrava živina vodo, ali pa v korito, iz katerega jemlje krmo. Tudi je mogoče, da se orodje in konjska oprava onesnaži z različnimi kužnimi odpadki, ki na to okužijo zdravo žival. Smrkav konj je tudi zelo nevaren tujim konjem. Kjerkoli pusti sledove in kjerkoli pride z njimi v stik, jih lahko okuži. Smrkavost se v hlevu in na zemlji sploh ne more širiti, pač pa ostanejo kali (bacili) v temnih in mokrih krajih tudi še mesec dni nevarne; suša pa jih uniči v enem tednu, solčna svetloba pa celo v 24 urah. „Bacili“ so silno majhne palčice podobne glivice (gobice), ki jih ne vidiš s prostim očesom.

Običajno pridejo bacili smrkavosti skozi prebavila in rane v kri.

V malih žilicah pa povzročajo posebno vrsto vnetja. Vrstastejo na njihovih stenah male bunčice, iz katerih se razvije vgnide in razjede, ki napravljajo veliko škodo v nosni votlini in v koži. Sicer pa lahko zadene bolezen vse organe. Pljuča so posebno rade sedež tuberkulozi podobnih smrkavih, kakor proso velikih bunčic do pesti debelih bunk. Kjer povzroča bolezen vnetje, rastejo bacili, ki od tamkaj prihajajo deloma zopet v druge dele života, doloma pa na prosto. Žival pogine redkokdaj vsled akutne smrkavosti, navadno se vleče bolezen skozi več mesecev in celo skozi več let in končno pogine konj vsled tega, ker ga zaduši smrkavost v pljučih. Konec pr.

Ustanovimo občinske zavarovalnice proti požarnim škodam!

Dalje.

V št. 5. našega lista smo omenili, koliko denarja gre leto za letom tujcem v roke za zavarovanje poslopij in kako ravnajo nekatere zavarovalnice z zavarovancem, ako so mu pogorele zavarovane stavbe. Ves denar, katerega izdamo tujim zavarovalnicam, je za nas izgubljen, zavarovalnice pa od tega denarja bogatijo. Kmetu ni prav nič pomaganega, ako ima ta ali ona tuja zavarovalnica še toliko denarja, ker on nima besede zraven in če mu za pogorela poslopja izplačajo zavarovalno svoto, mora molčati! Drugače pa bi bilo, ako imajo kmetje v občini svojo zavarovalnico.

Koristi domače zavarovalnice.

Kakor za vsako podjetje, tako je tudi pri ustanovitvi občinske zavarovalnice treba nekaj razumnih, odločnih in upljivih mož, kateri se prvi o dobri stvari prepričajo in imajo resno voljo pomagati sebi in svojim sosedom.

Ustanovitev zavarovalnice ni težko delo, sestaviti je treba le pravila, katera mora odobriti vlada; nadalje določiti, v katerih vaseh hoče zavarovalnica delovati, dati zavarovalnici ime temelj in namen. Iz pravil mora biti tudi natančno razvidno, koliko se bode plačevalo od vsakih sto kron na leto, kako se nalaga denar in koliko morajo doplačati zavarovani za slučaj prepogostih požarov.

Že iz tega odstavka uvidimo takoj dobro stran domače zavarovalnice. Če pogledaš pravila te ali one zavarovalnice, prišel bodeš na točke, katere niso v prid kmetu, temveč zavarovalnici — torej navadno tebi, sovražnemu tujcu. To, kar bi bilo kmetu na škodo, lahko ustanovniki domače zavarovalnice iz pravil izpustijo. Nadalje je ustanovnikom zavarovalnice na prosto voljo dano, po katerih vaseh hočejo svojo zavarovalnico razširiti. Pri tem ni treba vzeti vse vasi v občini, se jih lahko nekaj, katere so mogoče preveč oddaljene od sedeža društva, izpusti in vzame nekatere vasi iz druge občine, ki so sedežu društva bližje. — Temelj, posebno pa namen, razvidimo na prvi pogled že iz naslova zavarovalne družbe. Najvažnejše in za kmete največjega pomena pa je določitev, koliko plača vsak zavarovanec na leto od zavarovanih poslopij. Pri tem pa moramo takoj pripomniti dejstvo, ki je velikega pomena posebno za začetni razvoj zavarovalnice in to je, več ko bodo zavarovanci plačali, več se bode vsako leto nabralo denarja in hitreje se bo zavarovalnica povzdignila in dosegla potreben kapital, oziroma nadomestni sklad (rezervni fond).^{*} Na vsak način pa se mora pri določitvi letnih plačil gledati na kmeta; kajti omenili smo že, da ni namen občinske zavarovalnice, kmetu nalagati velikih plačil, temveč ravno nasprotno, kmetu plačila znižati in mu s tem gospodarsko pomagati. Sedaj kmet pri določevanju letnih plačil pri zavarovalnicah nima ničesar govoriti. Ko pride k tebi agent in zavaruje tvoje poslopje, plačati mu moraš, kolikor on zahteva. Samoobsebi umevno pa je, da te cene niso nizke in da mora gospodar pri nekaterih zavarovalnicah zelo globoko poseči v žep. Pred dvema letoma so skoraj vse zavarovalnice povišale letne cene, seveda v škodo kmetu in v korist združenim zavarovalnicam. — Tako gre vedno naprej in nikdar se ne vpraša kmeta, ali je s tem zadovoljen ali ne; samo plačaj o pravem času, če hočeš za slučaj nesreče kaj dobiti. (Nadaljevanje.)

Svetovna politika.

Zunanja.

V Berlinu so bili v zadnjem času krvavi dnevi. V pruskem deželnem zboru je namreč zahtevalo več strank, med njimi posebno socialni demokrati in Poljaki, tajno, splošno in enako volilno pravico, kakor je sedaj v Avstriji za državni zbor. Nemška vlada pa ljudstvu ne privoli v nobeno razširjenje pravic in niti ne dovoli, da bi bile volitve tajne.

Predno je prišlo do razprave je demonstriralo vse polno ljudstva pred parlamentom za razširjenje volilne pravice. Toda knez Bülow je nato v deželnem zboru izjavil, da take demonstracije na njega ne napravijo nobenega vtisa in da se pred temi čisto nič ne boji. Ker so se vršile volitve na Pruskem dosedaj po jako krivičnem sistemu in je vlada vedno hudo pritiskala, so te besede ljudstvo seveda še bolj razburile. Po vseh okrajih Berlinu so se vršila zborovanja; na koncu pa so hotele množice od raznih stranij pred palačo nemškega cesarja. Vsako uro se je zbralo tuintam na tisoče ljudstva. Najhujše pa je bilo,

^{*} O nadomestnem skladu bomo še razpravljali.

ko so začeli žendarmi in vojaki mahati z golimi sabljami na ljudi, da bi jih razgnali. Več kot sto težko ranjenih se je valjalo v raznih delih mesta na tleh. Ljudstvo bo menda tudi to nasilstvo pruske vlade premagalo.

Sicer se pa o političnih in drugih razmerah v nemški državi precej govori po svetu. V velikih kazenskih pravadah, v katerih je bil glavna oseba časnikiar Harden, so prišle na dan velike nespodobnosti, ki so se godile med visokimi vojaškimi dostojanstveniki, ker so se preveč strogo držali zapovedi: Ljubite se med seboj. Tudi druga velika kazenska pravda na Nemškem proti nekemu dr. Petersu, prejšnjemu guvernerju v nemškem delu Afrike, so se zvedele čudne reči. Dr. Peters in njegovi pomagači so pustili zamorce radi najmanjšega vzroka, če na primer dr. Peters ni bil hitro postrežen, neusmiljeno pretepsti. Če kaka zamorka ni bila zadosti ljubezniva s temi gospodi, je bila tudi do krvavega tepena in včasih potem še obešena. Da to niso zdrave in lepe razmere, je seveda splošna sodba.

Na Hrvatskem do barona Raucha tudi nimajo posebnega zaupanja. Hrvatje so bili prevečkrat zapeljani od ogrske vlade. Zato brzkone baron Rauch v Zagrebu ne bo slovesno sprejet in dosedanji župan Amruš je rajše odstopil, kakor da bi bana slovesno pozdravil.

Znotranja.

Na Avstrijskem državni zbor menda še ne bo kmalu sklican. Med tem časom delujejo nekateri odseki in pa cimpermani! Ker imamo sedaj enega ministra več, je treba ministrske klopi ali fotelje predrugačiti in pa razširiti, ker je en gospod precej debel. Zato so sedaj tesarji najpridnejši v državnem zboru. Govori se, da delajo dva nova sedeža in da je drugi sedež pripravljen za jugoslovanskega ministra-rojaka. Čas bi že bil, da dobijo tudi Jugoslovani svojega ministra.

Med Avstrijo in srbsko državo se bo v kratkem vendarle sklenila trgovska pogodba. Kakor je znano se za to pogodbo posebno potegujejo industrijalci, ki svoje stvari in pridelke radi prodajajo na Srbsko. Kmetovalci pa precej ojstro gledajo na srbsko mejo, čez katero se sedaj ne sme prevažati srbske živine. Upati je, da bo pogodba vse interesente zadovoljila.

Raznoterosti.

Grozno dejanje pijanca sredi Berlina. Dne 11. januarja se je v sredi mesta Berlin pripetil grozen slučaj. Trgovec s sadjem Otto Hoehne je bil že dalj časa udan pijači, je pretepaval svojo ženo in ga je ta pred kratkim zapustila ter si je najela posebno stanovanje. V soboto dne 11. januarja ponoči obiskal je svojo ženo, ki pa ni hotela o njem ničesar vedeti. Ker ga ni mogla spraviti naprej in ker se ga je bala, se je vlegla oblečena na zofo. Zaradi utrujenosti pa je vendar zaspala. Ko je to zapazil Hoehne, vzel je iz svetilke petrolej, polil svojo spečo ženo čez in čez s petrolejem in obleko prižgal na več krajih. Seveda je bila žena naenkrat vsa v plamenu. Vsled njenega kričanja so pritekli otroci iz sosednje sobe in skušali ogenj ugasiti. Vendar se je reva tako opekla, da ne bo več okrevala.

Rajši mrtva, kakor stara in nelepa. Baronica Schwitter, stanujoča sedaj v Krajovi na Romunskem, je bila svoj čas ena najlepših žensk na Romunskem. Že kot 16letno dekle je vzela ruskega grofa Talijevičaj za moža in slovela skoro 25 let tega zakona radi svoje lepote, kamor je prišla. V 44. letu se je omožila zopet in vzela barona Schwitter. Še do zadnjih let — bila je sedaj stara 52 let — se ji je poznala prejšnja lepota, čeravno se je tudi starost že prav občutljivo pokazala. In tega prej tako lepa baronica ni mogla prenesti. Najprej se je skušala zastrupiti in ko se ji to ni posrečilo, se je ustrelila. Zgubo lepote ni mogla preživeti. Vedela pa ni, da ima tudi starost svojo lepoto!

Tudi varčnost včasih nič ne pomaga. V bližini mesta Steyr, kjer delajo vojaške puške, je umrl pred leti nek hlapec, ki je služil skozi 35 let pri enem gospodarju. Bil je vedno varčen in priden in vsi so vedeli, da mora imeti precej prihrankov. Po smrti pa ničesar niso mogli najti in njegovi revni sorodniki so bili prav žalostni. Pred kratkim pa so popravljali streho hiše, pri kateri je ta hlapec služil. Na enkrat pade iz strehe majhen zavitek, in ko ga odpro, najdejo v njem same bankovce po deset goldinarjev, pet goldinarjev in za en goldinar. Vrednosti je čez 2000 K, če — ja če bi imeli ti bankovci iz leta 1866 še kako vrednost! Toda ti bankovci so že več let neveljavni in profitirala je samo država, oziroma avstro-ogrška banka — katerim ni treba več za ta „papir“ denarja izplačati.

Dober odgovor. Nek človek, ki je bil obtožen zaradi ponarejenja denarja stoji pred sodnikom. Ko je povedal svoje ime, starost in stan, ga vpraša sodnik: „Ste poročeni?“

Obtoženec: „Da.“ Sodnik: „S kom?“ Obtoženec: „Z mojo ženo.“ Sodnik (jezen): „Poznate mogoče človeka, ki je z moškim poročen?“ Obtoženec: „Gotovo.“ Sodnik (začuden): „Koga pa?“ Obtoženec: „Mojo ženo.“

Koliko otrok se rodi na leto? Izračunali so, da se rodi po celem svetu približno 36 milijonov otrok na leto, to je 70 otrok v minuti. Če bi se postavile zibelke teh otrok ena zraven druge, bi segala vrsta okrog sveta. Če bi pa pustili vse matere z novorojenčki enega leta mimo nas marširati, bi bil otrok matere, ki bi šla kot zadnja mimo, že 4 leta star.

Koliko ljudi umrje vsak dan? Na celem svetu živi približno 1500 milijonov ljudi. Računa se, da živi en zarod 30 let. Torej umrje v 30 letih 1500 milijonov ljudi, to je na leto 50 milijonov, na dan približno 137.000, vsako uro 5700, vsako minuto 95, torej v vsakih 2 sekundah 3 ljudje.

1200 žakljev bomb v Carigradu. Turška vlada nima pred ničemer toliko strahu, kakor pred bombami in tiskom. Stare škatljice za konzerve lahko razburijo vso policijo, ki obstoji iz več 1000 mož. Nek grški trgovec v Carigradu, Nikolaidis po imenu, je dobil z Romunskega telegram, kjer mu neki veletrgovec naznanja, da mu je poslal 1200 žakljev bomb, in ga prosi, da jih plača pri banki v Carigradu. Telefonični urad je takoj ves telegram naznanil policiji in policija je seveda trgovca Nikolaida zaprla. Ubogi Grk je prisegal, da bombe niso nevarne, a to mu nič ni pomagalo. Moral je kot nevaren zločinec cela dva dni preživeti v ječi, dokler je romunski parnik pripeljal nesrečne bombe v Carigrad. Bombe je na bregu pričakovala cela truma policajev. Tedaj se je šele izkazalo, da so bombe veliki bobi, katerim pravijo Romuni „bombe“. Te „bombe“ pa imajo Turki vendarle radi in so zato tudi trgovca kar izpustili.

Brzjavna poročila.

Občina Sele je zmagala pred državnim sodiščem v znanem boju za ravnopravnost slovenskega jezika.

Listnica uredništva.

Svojim gospodom dopisnikom. Zahvaljujoč se svojim prijateljem za njih narodno delo, jih pri tej priliki prosimo, da naj svoje dopise pošljejo vsaj do torka, ako želijo, da pride dopis v prihodnji list. Gledati moramo namreč na to, da bo list po želji naročnikov vsaj en dan prej izhajal. Obenem se obračamo do vseh bralcev, naj nam vsak po svojih močeh kaj poroča. Tako bo drug dopisnik drugemu hvaležen, če kaj novega izve. Tudi kupčije in prodaje nas zanimajo; kdor ne zna dobro slovensko pisati, naj piše, kakor pač zna.

Uredništvo in upravništvo „Korošca“ v Celovcu.